

cita i coordinada en el llibre titulat *Rosario della gloriosa Vergine Maria* d'Alberto da Castello (València 1521), molt difós arreu del món cristià, del qual Mn. Trens dóna a conèixer alguns fragments. Aquesta devoció rosariana anà precedida (des del segle XIII) del costum d'alternar la lletania dels sants (més antiga) amb la de la Verge (la lauretana és del segle XVI). Aquest esplendorós seguici, presidit per la santíssima Trinitat, és la triomfal corona de santa Maria. No es pot concebre un homenatge més grandios a la Mare de Déu i a la Mare de tots. El tema, potser per la seva complicació iconogràfica, no arrelà gaire en l'art medieval, i després es fongué. Tenim, però, dos exemples magnífics d'extraordinària bellesa i valor artístic: el retaule anomenat de Tots els Sants, de Pere Serra (Sant Cugat del Vallès), i el d'escola valenciana que es troba al Museu Metropolità d'Art, de Nova York, tots dos del segle XV, i productes d'una mateixa suggestió. Referent al retaule de Sant Cugat ha estat dit i repetit que era un trasllat pictòric de la visió que, segons Jacob de Voràgine, en la seva *Legenda aurea*, tingué el guardià del temple de Sant Pere del Vaticà el dia 1 de novembre, durant la qual se li aparegueren la Verge i tots els Sants. A un episodi tan anecdòtic no és creïble que fos dedicat tot un imponent retaule. El més natural és que responguí a l'eufòria d'una confraria. En realitat, aquest retaule, conegut pel retaule de Tots els Sants, és un primitiu retaule del Roser. La distribució iconogràfica *retaulísticament* és rara. Tots els personatges laterals convergeixen vers el centre, vers la Verge. El conjunt és presidit per la Crucifixió, indispensable per a un altar. La Verge, asseguda en un fastuós tron i voltada d'àngels músics, té a la mà la Rosa emblemàtica. Al seu voltant, de dalt a baix, ben classificats, l'aclamen tots els Sants: les jerarquies angèliques, els sants de l'Antic Testament presidits per sant Joan Baptista, els apòstols presidits per sant Pere, i confessors, màrtirs, les verges presidides per santa Anna (considerada com a verge). A la predella, sants de devoció particular al monestir. El retaule del Museu Metropolità és més complet, perquè dessota la Crucifixió hi ha el *Tron de Gràcia*, és a dir, la santíssima Trinitat amb la segona Persona crucificada. La Verge, asseguda en un monumental tron, contempla la glòria del seu Fill en la intimitat del Pare i de l'Esperit Sant. Al plafó central, i més extens, les jerarquies angèliques confirmen bèl·licament la sentència de Déu dictada contra els dolents no devots de Maria. Els sants, poc més o menys, es classifiquen de la mateixa manera i amb les presidències esmentades abans. Heus aquí, considerats els misteris de goig, dolor i glòria de Jesús i de la Verge, la imponent *exsultatio omnium Sanctorum*. Aquesta grandiosa fórmula rosariana, malauradament, és abandonada, per a fixar més la devota atenció dels fidels sobre els passatges evangèlics escollits per a la pregària del rosari. Aquesta composició apoteòsica del Rosari fou repetida popularment per mitjà del gravat. Un d'alemany del segle XVI li dóna una configuració central, amb el Crucifix al centre.

Intervener el PRESIDENT i els Srs. J. DE C. SERRA i RÀFOLS (ús de cordes de nusos com a rosaris), J. PUIG I CADAFALCH (enfilalls de grans a l'Atos, com a paral·lel oriental) i J. GUDIOL (relació del gran retaule d'alabastre de la cartoixa de Miraflores amb un gravat alemany de tema rosarià). — JOAN AINAUD, Secretari.

18 novembre 1953: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. PERE BOHIGAS.

El PRESIDENT presenta un exemplar del volum III d'«Estudis Romànics» publicats a cura de R. Aramon i Serra, recentment editat per l'Institut, i un altre de *La Riba (Terme municipal i parroquial)*, per Josep Iglésies, volum I dels «Noms de lloc de les terres catalanes», publicat per la Societat Catalana de Geografia.

El Sr. R. ARAMON I SERRA exposa *Com s'han fet i com s'haurien de fer les edicions de textos i documents catalans antics*. Comença recordant els assaigs duts a terme al segle XIX, les característiques dels quals analitza breument, i passa a parlar de les edicions de textos fetes per M. Aguiló, per la Comissió Editoria Lulliana, per R. Miquel i Planas, per l'Institut d'Estudis Catalans i per l'Editorial Barcino dins la col·lecció

«Els Nostres Clàssics». En els llibres editats per Aguiló, on els textos són transcrits amb el màxim respecte, ens trobem davant procediments d'edició aparentment contradictoris, que responen en realitat a la finalitat de presentar totes les obres sota llur suposada redacció primitiva. Les «Obres originals de Ramon Llull» començaren d'ésser publicades sota el patrocini d'una Comissió Editora Lulliana, l'ànima de la qual era Mateu Obrador, al qual succeí Salvador Galmés. Enguany s'escau el centenari del naixement de M. Obrador, i el Sr. Aramon ho aprofita per a tributar un homenatge a la seva memòria. El programa de la col·lecció lulliana, quant al sistema d'edició, obligava a la regularització ortogràfica del text, puntuació, accentuació parcial i separació dels mots sense fer ús de cap signe. Miquel i Planas es manté fidel al text del manuscrit; regularitza, sense arribar a l'ús modern, l'ús de majúscules i minúscules, de *s* llarga i *s* curta, però no pas l'ús de *u* i *v*, ni el de *i* i *j*; fa precedir les obres que edita de sengles estudis, dreça glossaris, índexs, etc. L'Institut d'Estudis Catalans dona diverses edicions de textos que responen plenament al rigorisme científic de les tendències filològiques actuals. La col·lecció «Els Nostres Clàssics» és l'assaig més reeixit d'edició de textos a casa nostra; dirigida per J. M. de Casacuberta, ha passat per tres etapes: a) modernització ortogràfica; b) modernització parcial amb tendència a la fidelitat a les habituds gràfiques antigues, i c) respecte absolut a la llengua antiga, regularitzant l'ús d'aquells signes que tenen només un valor paleogràfic, separant els mots i accentuant. El Sr. Aramon passa revista a l'aportació estrangera a la filologia catalana, examina els serveis que la bibliofília ha prestat a la publicació de textos i analitza l'obra dels editors de textos jurídics i científics i de documents privats i públics. Per acabar, dona compte de les escasses regles d'edicions que s'han publicat per al català — de M. Obrador, J. Rubió, Escuela de Estudios Medievales de Madrid, J. Giner i March —, i exposa les que ell mateix creu que haurien d'ésser seguides, és a dir: fidelitat gràfica en la transcripció, sense però esdevenir esclau de les habituds paleogràfiques, tot reservant la transcripció diplomàtica per als documents primitius de gran valor lingüístic; regularització de majúscules i minúscules i de *u* i *v* i *i* i *j*; separació de mots fent ús de l'apòstrof, el punt volat i el guionet; manteniment de dobles consonants; accentuació; puntuació; ús de [ ] i de < >, però posant a l'aparat crític totes les anotacions possibles referents al text. Indica com s'hauria de fer la distribució material del text, segons que es tracti de prosa o de vers, d'obres llargues o curtes; com cal disposar l'aparat de variants, l'ús de les sigles, etc. Quant als documents més moderns, creu que pot simplificar-se l'ús de l'apòstrof i el punt volat utilitzant sempre l'apòstrof.

Intervenen el PRESIDENT i els Srs. M. COLL I ALENTORN (suggereix que l'Institut publiqui unes normes d'edició, a les quals tots els erudits s'adaptarien), F. SOLDEVILA (no està d'acord quant a l'accentuació segons el dialecte en què fou escrit el text, per la dificultat de saber la pronunciació en cada cas) i el COMUNICANT (tot reconeixent les dificultats per a conèixer la qualitat de les vocals segons els dialectes, creu que cal arribar fins allà on sigui possible; altrament, hom arriba a incongruències com les que poden ésser observades en algunes rimes d'Ausiàs March accentuades segons la llengua moderna). — A.-M. BADIA I MARGARIT, Secretari.

21 novembre 1953: Història. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. FERRAN SOLDEVILA informa sobre el Congrés d'Estudis Sards tingut a Càller del 6 al 15 de setembre.

El Sr. JOAN REGLÀ I CAMPISTOL llegeix la seva comunicació sobre *L'expulsió dels moriscs de la Corona d'Aragó i les seves conseqüències*.¹ Fa referència, en primer lloc,

1. Una versió ampliada d'aquesta comunicació ha estat publicada, en castellà, a "Hispania", XIII (1953), 215-268.